

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

4/2014

ročník/volume 24

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 6

Typ článku/Type of article: názory/opinions

Strany/Pages: 58 – 59

Dátum vydania/Publication date: 15. október 2014/October 15, 2014

Názory/Opinions

K INTERPRETÁCII „ZLÝCH“ ČÍSEL**ON THE INTERPRETATION OF „WRONG“ FIGURES**

V poslednom období pomerne časté citovanie štatistických zdrojov (počet veriacich, chudoba, zamestnanosť, nezamestnanosť) má dve spoločné črty. Prvou je stavanie zdrojov dát proti sebe, čo je z hľadiska metodiky nesprávne (napr. výsledky sčítania vs. výsledky sociologického prieskumu alebo Výberové zisťovanie pracovných síl vs. evidencia úradov práce pri počítaní miery nezamestnanosti). Namiesto snahy o získanie komplexnejšieho obrazu o danej veci alebo danom jave využitím údajov a informácií z viacerých zdrojov zaznamenávame, naopak, pokusy o ich konfrontáciu. Druhou črtou je hodnotenie čísel bez detailnej znalosti ich metodiky. Štatistické dáta sú často vytrhnuté zo súvislostí a prezentované tak, aby čitateľov zaujali, ba dokonca niekedy až nahnevali. Názorným príkladom je medzinárodné porovnanie Slovenska pri štatistickom meraní chudoby, ktoré je založené na zisťovaní EU SILC.

EU SILC je uznávaným národným aj medzinárodným zdrojom údajov o príjmoch, chudobe a životných podmienkach. Rovnaký spôsob výberu domácností (náhodný výber), či už pri EU SILC, alebo pri iných výberových zisťovaniach v domácnostiach, je zásadným prvkom harmonizácie. Zistené údaje sa následne prepočítavajú štandardnými matematickoštatistickými metódami tak, aby vypovedali o danom jave v celej populácii. Ide o prísne stanovené a kontrolované medzinárodné kritériá, ktorých dodržanie je podmienkou na to, aby sa výsledky mohli publikovať ako reprezentatívne.

Vo všeobecnosti existujú viaceré metódy merania chudoby. Metóda, ktorá sa používa v Európskej únii, je vo všetkých jej členských štátoch vrátane Slovenska rovnaká. Hranica chudoby sa každý rok vypočítava na základe príjmovej situácie z celkových príjmov domácností a jej členov. Postavenie jednotlivca z hľadiska jeho ohrozenia chudobou je odrazom príjmovej situácie v konkrétnej domácnosti.

Od roku 2004, od začiatku realizácie tohto zisťovania, Štatistický úrad SR pravidelne zverejňuje nielen dáta z EU SILC, ale spolu s nimi neustále vysvetľuje aj hlavné princípy použitej metodiky a najmä riziká medzinárodného porovnávania týchto dát. V čom spočívajú? Povedané veľmi stručne, práve v metodike merania chudoby platnej v Európskej únii, t. j. chudoby príjmovej a relatívnej. Znamená to, že príjmy ľudí v konkrétnej krajine sa porovnávajú s národnou hranicou chudoby, ktorá je z hľadiska dosiahnutia korektného výsledku veľmi dôležitá. Príkladom nerešpektovania tohto faktu sú absolútne zavádzajúce informácie o porovnaní miery rizika chudoby na Slovensku a v Luxembursku uverejnené počas uplynulého leta.

Ak nám v súvislosti s mierou rizika chudoby skutočne ide o korektné medzinárodné porovnanie, je potrebné porovnávať porovnateľné, to znamená krajiny s podobnou hranicou chudoby. Pri takomto postupe sa Slovensko nachádza v lepšej situácii ako napríklad Maďarsko, Poľsko, Estónsko, Portugalsko, Bulharsko a Rumunsko. Naopak, lepšie ako Slovensko je na tom Island, Holandsko, Dánsko

a Nórsko. Určite sa Slovensko nemôže z hľadiska ohrozenia obyvateľov chudobou porovnávať s už spomínaným Luxemburskom, ale ani so Švajčiarskom, s Rakúskom a Nemeckom, ktoré majú síce vyššiu mieru ohrozenia obyvateľov chudobou ako Slovensko, ale – a to je kľúčové – majú aj niekoľkonásobne vyššiu národnú hranicu chudoby, ako má Slovensko.

Ďalšou problémovou oblasťou je porovnávanie chudobou najohrozenejších skupín obyvateľstva na Slovensku. Z posledných údajov EU SILC vyplýva, že z hľadiska ekonomického postavenia sú najohrozenejší nezamestnaní (takmer 50 %) a, naopak, najmenej ohrození sú pracujúci (5,7 %) a dôchodcovia (6,6 %). Najmä pri poslednej spomínanej skupine – dôchodcoch – vzniká polemika. Na prvý pohľad sa môže zdať, že údaje z EU SILC sú podhodnotené, a teda nesprávne. Porovnávanie individuálnych príjmov (dôchodkov) s hranicou chudoby je metodicky nekorektné vzhľadom na to, že pri výpočte hranice chudoby sa zohľadňujú príjmy celej domácnosti prepočítané na jednotlivých členov. V praxi to znamená, že napr. dôchodcovia, ktorí žijú individuálne a poberajú dôchodok vo výške 300 eur mesačne, sú ohrození rizikom chudoby. Ak však títo dôchodcovia žijú spoločne v jednej domácnosti, ich riziko ohrozenia chudobou je nižšie alebo žiadne.

Je smutné, že namiesto toho, aby sa identifikovali reálne zistenia a ich dosah na jednotlivé skupiny obyvateľstva, podsúva sa verejnosti myšlienka o akomsi omyle čísel a neobjektívnosti metodiky štatistických zisťovaní. Je nám jasné, že ľudí ohrozených chudobou trápi v každodennom živote niečo celkom iné. Ale spochybňovaním čísel o takom zložitom jave, akým je chudoba, obraciame ich každodennú frustráciu práve proti číslam a štatistickým zdrojom údajov. Na vine však nie sú čísla, ale ich chybná, často účelová interpretácia, ktorá riešeniu ťažkej situácie chudobných nepomôže.

Privítali by sme, keby náš názor na čísla o chudobe a čísla všeobecne nezostal osamotený. Odborná diskusia je najlepší spôsob, ako štatistické dáta zbaviť nežiaducich nálepiek a zabezpečiť ich korektný obsah pre odbornú i laickú verejnosť.

**L'UDMILA IVANČÍKOVÁ,
RÓBERT VLAČUHA
Štatistický úrad SR**